

Aan: Gedeputeerde Staten van Utrecht en Provinciale Staten van Utrecht
Archimedeslaan 6
3508 TH Utrecht
Datum: 1 september 2014
Ons kenmerk: PCL 2014/01
Onderwerp: PCL Advies over duurzame energie en netwerksamenleving

Aan de slag met Hernieuwde Energie!

PCL advies over duurzame energie en netwerksamenleving

Samenvatting

De PCL vindt dit een goed moment voor herbezinning op het provinciale beleid voor duurzame energie, in relatie tot de netwerksamenleving, om de volgende redenen. Een jaar geleden is op landelijk niveau het Energieakkoord voor duurzame groei gesloten. De realisatie van dat akkoord vraagt om een passende aanpak op provinciaal niveau, zonder dat het akkoord zelf aangeeft hoe dat zou moeten. Daarnaast groeit het aantal lokale initiatieven voor energiebesparing en duurzame energie in de Provincie Utrecht. Bovendien biedt de huidige situatie kansen om economisch te profiteren van ontwikkelingen op het gebied van energiebesparing en opwekking. De Provincie heeft echter nog geen duidelijke keuze gemaakt over de rol die zij als middenbestuur op dit terrein kan en wil spelen.

De PCL adviseert de Provincie om:

- Duurzame energie en energiebesparing als provinciaal belang te beschouwen. Het energievraagstuk is van grote invloed op de kerntaken Economie en Ruimte. Vanwege het schaarser worden van fossiele brandstoffen, het klimaatvraagstuk, economische kansen en kostenbesparing voor bedrijven en bewoners is de energietransitie een urgente opgave met een belangrijke ruimtelijke dimensie. De PCL wil in overweging geven om het onderwerp duurzame energie na de verkiezingen als provinciale kerntaak te benoemen.
- Het initiatief te nemen om samen met andere overheden (zoals gemeenten en waterschappen), maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven te werken aan een gebundelde regionale aanpak. Daarbij is het niet zozeer van belang om als Provincie de regie te nemen, maar wel om het proces dat in de samenleving gaande is te faciliteren en te ondersteunen. Hierbij is aandacht nodig voor regelgeving, financiering en inpassing.
- Zich ervan bewust te zijn dat voor een duurzame energievoorziening zowel energiebesparing als opwekking van duurzame energie noodzakelijk zijn, maar dat in de Provincie Utrecht het grootste resultaat behaald kan worden met energiebesparing in de gebouwde omgeving.
- Zowel voor energiebesparing als duurzame energie concrete doelen te benoemen. Voor energiebesparing zou 2% per jaar een goed en haalbaar streven zijn, voor duurzame energie 10% in 2020.
- Te zorgen voor een goede afstemming en afspraken met andere provincies, via het IPO. Benut de kansen van de verschillende provincies op het gebied van energiebesparing en duurzame energie en houdt rekening met de beperkingen.

De PCL ziet voor de Provincie drie belangrijke rollen weggelegd:

- Sturen en faciliteren via het ruimtelijke ordeningsbeleid. Verder verbeteren regelgeving, procedures en vergunningen.

- Een stimulerende, verbindende rol spelen: ondersteunen koplopers en stimuleren van volgers, partijen bij elkaar brengen en de krachten bundelen, informatie- en kennisuitwisseling en het verzorgen van een podium voor goede voorbeelden.
- Zelf een voorbeeldfunctie vervullen als opdrachtgever.

1. Inleiding

In 2010 heeft de PCL advies uitgebracht aan de Provincie over het beleid voor duurzame energie: "Het Energievraagstuk, een uitdaging voor mens en maatschappij!" Daarin werd het energievraagstuk benaderd als een breed maatschappelijk vraagstuk, met sociale, economische en ruimtelijke aspecten. De PCL gaf in dit advies aan dat de omvorming naar een maatschappij die veel minder energie nodig heeft en gebruik maakt van duurzame energiebronnen alleen mogelijk is met de inzet en betrokkenheid van burgers, instellingen en bedrijven en veel vraagt van de ruimtelijke ordening. De PCL riep de Provincie op om een stappenplan te maken om de kennis, betrokkenheid en daadkracht die in de maatschappij aanwezig zijn te bundelen en te benutten om deze transitie tot een succes te maken. Het PCL advies uit 2010 is nog steeds actueel.

Ook in haar adviezen over de Structuurvisie heeft de PCL aandacht gevraagd voor duurzame energie. Zij heeft de Provincie geadviseerd om ruimte voor duurzame energie te benoemen als provinciaal belang en hierover in de provinciale ruimtelijke verordening voorschriften op te nemen, gericht op gemeentelijke ruimtelijke plannen. Deze adviezen over de Structuurvisie heeft de Provincie overgenomen.

Toch ziet de PCL nu aanleiding voor een nieuw advies over dit onderwerp:

- **Nationaal Energieakkoord**
Op 6 september 2013 is op landelijk niveau het Energieakkoord voor duurzame groei gesloten met duidelijke doelstellingen en maatregelen op het gebied van energiebesparing en opwekking van duurzame energie. Dit vraagt om een bijpassende aanpak op provinciaal niveau.
- **Groei netwerksamenleving**
Sinds 2010 is het aantal initiatieven van lokale samenwerkingsverbanden voor energiebesparing en duurzame energie in de Provincie Utrecht flink toegenomen. Uit het oogpunt van de energietransitie is het belangrijk om deze initiatieven waar mogelijk te stimuleren en faciliteren.
- **Grote kansen voor kostenbesparing, economische en maatschappelijke ontwikkeling en een beter milieu**
De huidige situatie biedt volop kansen voor de regio Utrecht om de energiekosten van huishoudens en bedrijven te verminderen, economisch te profiteren van innovaties op het gebied van energie, de maatschappelijke samenhang te versterken en de uitstoot van CO₂ terug te dringen.
- **Rol Provincie Utrecht**
De PCL constateert echter ook dat de Provincie nog geen heldere keuze heeft gemaakt over de rol die zij als middenbestuur kan en wil spelen bij energiebesparing en duurzame energie.

Foto: Installatie van een zonneboiler

Bij de voorbereiding van dit advies heeft de PCL in maart 2014 twee externe deskundigen gevraagd om hun kennis en ervaring in te brengen in de PCL vergadering, namelijk Kees van der Leun, managing director van adviesbureau Ecofys en Lot van Hooijdonk, toen adjunct directeur Natuur en Milieu Federatie Utrecht (NMU) en projectleider van "Hier Opgewekt". Hun bijdragen zijn verwerkt in dit advies.

In paragraaf 2 wordt ingegaan op de Energietransitie. De hoofdpunten uit het Nationaal Energieakkoord staan in paragraaf 3. Paragraaf 4 gaat over lokale initiatieven. In paragraaf 5 komt de huidige rol van de Provincie aan bod, in paragraaf 6 de door de PCL gewenste rol. De aanbevelingen aan de Provincie staan in paragraaf 7.

2. De Energietransitie

Er zijn verschillende redenen waarom er een transitie nodig is van het gebruik van fossiele brandstoffen (aardolie, aardgas, steenkool, bruinkool) als energiebron naar meer duurzame energiebronnen en het belangrijk is dat het energieverbruik vermindert. De voorraden fossiele brandstoffen raken uitgeput en de verbranding van deze stoffen leidt tot klimaatproblemen (broeikaseffect) en luchtvervuiling. Bovendien ontstaat er een ongewenste afhankelijkheid van de landen die deze fossiele brandstoffen winnen. Duurzame energiebronnen (zoals wind, water en zon) hebben deze nadelen niet. Zij zijn breder beschikbaar, raken niet uitgeput en vervuilen de lucht niet. Bovendien bieden zowel de opwekking van duurzame energie als energiebesparing economische kansen in een groeiende markt. Het efficiënter omgaan met energie levert voor zowel bedrijven als huishoudens een kostenbesparing op.

In het Regeerakkoord "Bruggen slaan" van het kabinet Rutte-Asscher zet Nederland in op een ambitieus internationaal klimaatbeleid. Het kabinet streeft internationaal naar een volledig duurzame energievoorziening in 2050. Dit doel moet stapsgewijs bereikt worden via energiebesparing en het opwekken van duurzame energie. Het kabinet stelt in het Regeerakkoord een aandeel duurzame energie in 2020 van 16% als doel (nu is dat 4%).

In 2011 heeft Ecofys samen met het WWF "The Energy Report" gepubliceerd. Een belangrijke conclusie van dit rapport is dat de doelstelling van een volledig duurzame energievoorziening in 2050 technisch en economisch haalbaar is. Of het ook werkelijkheid wordt is afhankelijk van de keuzes die mensen maken.

Het rapport geeft aan dat met de energie van zon, wind, aardwarmte en water ruimschoots voorzien kan worden in de energiebehoefte van de wereld en ook wisselingen in vraag en aanbod opgevangen kunnen worden. Daarnaast is het mogelijk om het energieverbruik enorm terug te dringen, onder meer door de isolatie van gebouwen en hergebruik van materialen.

Er worden op veel plekken al stappen gezet in deze richting. Maar het veranderingstempo is volgens het Energy Report veel te laag. De investeringen van overheid en bedrijfsleven in fossiele brandstoffen en kernenergie zijn nog steeds groter dan die in hernieuwbare energie. De omslag naar een volledig duurzame energievoorziening in 2040 vraagt om een grotere koerswijziging. Hoewel een volledige duurzame energievoorziening in 2050 dus haalbaar is, gaat dit veranderingsproces wel gepaard met allerlei vraagstukken op het gebied van techniek, sociale verhoudingen, milieu, economie, politiek en financiën. Ook zal er intensieve internationale samenwerking voor nodig zijn.

Samenvattend: de opgave van de energietransitie is zeer groot en vraagt inzet van alle partijen: overheden, burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Volgens Ecofys en het WWF is deze omslag echter technologisch en economisch wel haalbaar. Besparing en duurzame opwekking bieden bedrijven en huishoudens kostenbesparing en economische kansen.

3. Nationaal Energieakkoord voor duurzame groei (onder leiding van SER)

Op 6 september 2013 hebben ruim 40 organisaties, waaronder overheid (kabinet, IPO, VNG), werkgevers, vakbeweging, natuur- en milieuorganisaties, andere maatschappelijke organisaties en financiële instellingen, zich verbonden aan het "Energieakkoord voor duurzame groei". Kern van het akkoord zijn breed gedragen afspraken over energiebesparing, schone technologie en klimaatbeleid. Uitvoering van de afspraken moet resulteren in een betaalbare en schone energievoorziening, werkgelegenheid en kansen voor Nederland in de schone technologiemarkten.

De doelen van het Energieakkoord zijn:

- Een besparing van het finale energieverbruik met gemiddeld 1,5 procent per jaar; oftewel 100 PJ aan besparing in het finale energieverbruik van Nederland per 2020.
- Een toename van het aandeel van hernieuwbare energieopwekking (nu 4%) naar 14% in 2020.
- Een verdere stijging van dit aandeel naar 16% in 2023.

Het akkoord kent tien pijlers om deze doelen te bereiken:

1. Energiebesparing in de gebouwde omgeving en efficiëntieverbetering in het bedrijfsleven
2. Opschalen van hernieuwbare energieopwekking
3. Stimuleren van decentrale opwekking van hernieuwbare energie door mensen zelf en in de vorm van coöperatieve initiatieven
4. Energietransportnetwerk gereed maken voor een duurzame toekomst
5. Een goed functionerend Europees systeem voor emissiehandel
6. Afvang, gebruik en opslag van CO₂ (CCS) en kolencentrales
7. Stappen op het gebied van mobiliteit en transport richting efficiënter verkeer en vervoer en een meer duurzame invulling van mobiliteit
8. Werkgelegenheid en scholing
9. Energie-innovatie en export
10. Financiering van duurzame investeringen

In 2016 vindt een evaluatie van het akkoord plaats, waarbij de voortgang wordt beoordeeld en over het vervolg wordt besloten, inclusief het verkennen van aanvullende maatregelen.

Het Interprovinciaal Overleg (IPO) heeft het Energieakkoord voor duurzame groei ondertekend. Daarmee hebben de gezamenlijke provincies zich gecommitteerd aan de doelstellingen. Onder de naam IPS2E (Interprovinciale Samenwerking Energietransitie en Economie) zijn zij op 28 maart 2014 een overkoepelende samenwerkingsvorm aangegaan. Vanuit de provinciale verantwoordelijkheid voor ruimtelijke ontwikkeling en economie zal bijgedragen worden aan de uitvoering van het akkoord op die onderdelen waar de Provincies een belangrijke rol kunnen spelen. De samenwerking zal zich richten op kennisuitwisseling, samen optrekken en zo mogelijk een gedeelde provinciale aanpak.

In de aanloop naar het nationale energieakkoord hebben de SER Brabant, SER Noord-Nederland, SER-Zeeland en SER Overijssel in hun gezamenlijke advies "Naar een Energieakkoord voor duurzame groei – bruggen slaan tussen rijk en regio!" geadviseerd om te kiezen voor een slim samenspel tussen Rijk en provincies, gekenmerkt door een krachtige inzet op het versnellen en, waar nodig opschalen en bundelen van perspectiefrijke regionale initiatieven. De SERs concluderen dat het Rijk tot dan toe als "partner in business" is gemist en dat een nationaal energieakkoord daarom een positieve ontwikkeling is. Kiezen voor een slimme regie betekent volgens deze SERs dat gericht wordt ingespeeld op de economische kracht en specificiteit van de verschillende provincies en landsdelen. Ook pleiten de SERs nadrukkelijk voor regionale deelakkoorden. In Utrecht hebben de Natuur en Milieu Federatie Utrecht (NMU) en de Economic Board Utrecht (EBU) het initiatief genomen om te komen tot een Utrechts energieplan dat is gericht op uitvoering van de SER doelen in de regio.

Samenvattend: het Nationaal Energieakkoord voor Duurzame Groei geeft een nieuwe impuls aan het proces naar een duurzame energievoorziening. In het akkoord lijkt de rol van de Provincie echter wat onderbelicht. In diverse provincies worden aanzetten gedaan voor de realisatie van de doelstellingen op regionaal niveau.

4. Lokale initiatieven

Er komen steeds meer lokale samenwerkingsverbanden voor duurzame energieproductie of energiebesparing. Deze worden vaak coöperatief georganiseerd. Er liggen verschillende motieven aan ten grondslag: duurzaamheid, gemeenschapszin, kostenbesparing, lokale economie stimuleren, zelfvoorziening of een alternatief willen bieden voor de grote bedrijven.

Ook de activiteiten verschillen. Voorbeelden zijn het gezamenlijk inkopen van zonnepanelen, plaatsen pv panelen op grote daken, energiebesparing, windmolens, biomassa initiatieven, restwarmte bedrijven benutten, waterkracht gebruiken en elektrische auto's en fietsen gebruiken.

De lokale energiebeweging is begonnen in Noordoost Nederland. In Noord-Brabant en Noord- en Zuid-Holland ontstaan momenteel ook veel initiatieven. Landelijk zijn er 500 initiatieven bekend bij Hier Opgewekt. De eerste resultaten beginnen te ontstaan. De NMU kent in de Provincie Utrecht ongeveer 30 á 40 initiatieven. Deels wijkinitiatieven, deels ambitieuze coöperaties die willen werken aan energieneutraliteit en duurzame energievoorziening. Voor allen is de doorbraak lastig. Ten opzichte van de rest van Nederland loopt de regio Utrecht niet voorop.

De positieve kant van de initiatieven is dat burgers “gratis” en met veel energie en enthousiasme werken aan een belangrijk maatschappelijk vraagstuk. Zij verwachten minder rendement dan commerciële bedrijven. Zij kunnen via hun contacten andere burgers enthousiast maken en betrekken bij de energietransitie en daarmee zorgen voor een maatschappelijk vliegwieleffect. De energiebronnen zijn voorhanden en kunnen lokaal benut worden. Deze initiatieven lopen echter wel tegen knelpunten aan zoals een tekort aan inhoudelijke kennis en gebrek aan ervaring met ondernemen. Ook de wet- en regelgeving en het fiscale systeem leveren knelpunten op. Het verkrijgen van draagvlak en betrokkenheid is een lastig proces. Een rendabele bedrijfsvoering vraagt om een bepaalde schaalgrootte. Financiering is moeilijk te verkrijgen. Businesscases zijn moeilijk rond te krijgen. Voor de stap van idee naar realisatie zijn kennisuitwisseling, informatievoorziening en coaching nodig, naast een meewerkende overheid die helpt belemmeringen weg te nemen.

Voorbeelden van lokale initiatieven zijn:

- 100% Eemstroom (Energiecoöperatie Amersfoort)
- Duurzaam Soesterkwartier
- Duurzaam Energiek Leusden
- EnergieU
- EnergiekBaarn. De duurzame energiecoöperatie
- Eigenwijkse Energiecoöperatie (Wijk bij Duurstede)
- Uwind (Houten)
- Energie Oudewater
- Beng! Energieneutraal in 2030 (Biltse Energieneutrale gemeenschap)
- HE Heuvelrug Energie
- Adem Houten BV (alles duurzaam energie maatschappij)
- E-Lekstroom (Nieuwegein, Vianen, IJsselstein)

Samenvattend: in de Provincie Utrecht zijn er op lokaal niveau tientallen initiatieven voor energiebesparing en duurzame energie. Hieruit spreekt een grote maatschappelijke dynamiek en betrokkenheid. Deze initiatieven lopen vaak aan tegen knelpunten qua ruimtelijke inpassing, draagvlak en financiering. Er ontstaan echter ook positieve resultaten.

Foto: Energiebesparing leidt tot kostenbesparing

5. Huidige rol Provincie

De huidige coalitie heeft het programma “Ondernemen met nieuwe energie” afgebouwd. De Provincie onderscheidt de kerntaken: economische ontwikkeling, ruimtelijke ontwikkeling, natuur en landschap, bereikbaarheid en cultuurhistorisch erfgoed. Zij heeft ervoor gekozen om het energiebeleid te combineren met de kerntaken.

Bij het bedrijfsleven staat het onderwerp Groene Economie bovenaan als vraagstuk. Het is (naast Gezond Leven en Diensteninnovatie) één van de drie centrale thema's van de strategische agenda van de Economic Board Utrecht (EBU). Het is een complex maatschappelijk vraagstuk waarin het bedrijfsleven economische kansen ziet. De Provincie werkt met de Economic Board Utrecht samen op dit terrein. Voorbeelden van projecten zijn: Beter benutten om files te verminderen (i.s.m. creatieve industrie), Nul op de meter (voorbeeldproject energie nul

woningen in Stichtse Vecht), circulair inkopen (samenwerking van Provincie Utrecht met gemeenten Utrecht, Amersfoort en Woerden).

Bovendien heeft de Provincie een Garantiefonds Energie van 2 miljoen euro opgericht om kredietverlening door banken voor energieprojecten te stimuleren. Het gaat om die doelgroepen die zonder garantie niet of tegen zeer ongunstige voorwaarden financiering van de bank kunnen krijgen (zoals Verenigingen van Eigenaren of energiecoöperaties). Aan het garantie instrument wordt een expertteam gekoppeld dat concreet moet bijdragen aan het wegnemen van obstakels bij financiering van energieprojecten.

Daarnaast voert de Provincie beleid voor de ruimtelijke inpassing van duurzame energie via de ruimtelijke Structuurvisie en de Kadernota Ondergrond. "Ruimte voor duurzame energiebronnen" is in de ruimtelijke Structuurvisie aangemerkt als provinciaal belang.

In het RAP project "Duurzame energie goed ingepast" gaat het om de ruimtelijke impact, het adresseren van de ruimtelijke knelpunten en om inspiratie en beeldvorming.

Het kabinet heeft in januari 2013 resultaatafspraken gemaakt met de provincies (IPO) over het plaatsen van minimaal 6000 MW windvermogen op land in 2020. Deze afspraken zijn vervolgens opgenomen in de Structuurvisie Windenergie op Land. In juni 2013 hebben de provincies een akkoord bereikt over de onderlinge verdeling van deze 6000 MW. Binnen deze afspraken is de doelstelling van de Provincie Utrecht 65,5 MW in 2020.

Samenvattend: de Provincie is actief op het terrein van duurzame energie via het economische, ruimtelijke en mobiliteitsbeleid.

6. Gewenste rol Provincie

De PCL vindt dat de Provincie haar rol op het gebied van duurzame energie nog verder zou moeten versterken. De Provincie heeft duurzame energie als apart beleidsveld losgelaten en kiest ervoor de markt een hoofdrol te laten spelen bij de energietransitie. Zij behandelt dit terrein nu via de kerntaken economische ontwikkeling, ruimtelijke ontwikkeling en bereikbaarheid. De PCL vindt de aanpak via het economische spoor op zich goed omdat er inderdaad economische kansen liggen, maar zij vindt deze aanpak wel beperkt.

De PCL heeft de indruk dat de Provincie nog geen duidelijke keuze heeft gemaakt over haar rol bij het bereiken van een duurzame energievoorziening.

Duurzame energie als provinciaal belang

De energietransitie zou volgens de PCL beschouwd moeten worden als een **Provinciaal belang** om de volgende redenen:

- Het is een urgente opgave
- Het heeft een grote ruimtelijke dimensie
- Het kan een grote economische impuls geven en levert een kostenbesparing op voor bewoners
- Juist op het regionale niveau is een gebundelde aanpak van belang

Bovendien beschouwt de PCL het voeren van een goed energiebeleid als een **kans voor de provincie Utrecht**. De opgave zoals verwoord in het Energieakkoord is vrij beperkt: een besparing van het finale energieverbruik met gemiddeld 1,5 procent per jaar. Als gevolg van dit akkoord hoeft de Provincie maar 0,5% per jaar extra energiebesparing te realiseren (1% gebeurt autonoom).

De Provincie zou een economische impuls aan de regio kunnen geven door verder te gaan dan deze doelstelling (kostenbesparing, benodigde investeringen, werkgelegenheid). Voor de provincie gaat het bijvoorbeeld bij de isolatie van koop en huurwoningen tot aan 2020 al om een investering van enkele miljarden. Dit zou tevens de kwetsbaarheid van de Provincie voor energieprijsstijgingen kunnen verminderen en zo een economisch voordeel kunnen opleveren.

Gebundelde regionale aanpak

Een gebundelde aanpak is volgens de PCL hard nodig. We geven een aantal voorbeelden.

Er zijn in de Provincie Utrecht enkele tientallen initiatieven voor energiebesparing en opwekking van duurzame energie. Voor al deze initiatieven is de doorbraak lastig. Een rendabele bedrijfsvoering vraagt om schaalgroottes. Bundeling van initiatieven en het leggen van verbindingen tussen grote en kleine initiatiefnemers is van groot belang.

Ook bij het proces van het energieneutraal maken van woningen is een verbindende rol van de Provincie gewenst. In de innovatiefase is opschaling lastig te organiseren. Energieneutraal renoveren kost €40.000, = à €60.000, = per woning, in 20 jaar af te betalen. Hiervoor is financiering nodig. De corporaties hebben deze middelen niet paraat en kunnen ze ook niet lenen. De Provincie kan zorgen dat de krachten van partijen worden gebundeld en dat het gesprek over financiering met de Pensioenfondsen wordt gevoerd.

Vanwege de complexiteit van de opgave is het wenselijk dat de Provincie een stimulerende, verbindende rol speelt. Pensioenfondsen zijn alleen geïnteresseerd in grote bedragen en durven niet goed in Nederland te investeren. Als de Provincie een makelaarsrol speelt en de kleine initiatieven weet te bundelen tot een grote opgave is er veel te bereiken.

Foto: Kansen voor energiebesparing in de bestaande woningvoorraad

Een derde voorbeeld betreft landelijke regelgeving die vaak niet wordt nageleefd. Volgens de Wet Milieubeheer moeten bedrijven alle investeringen in energiebesparing doen die in 5 jaar terugverdiend kunnen worden. Maar dit gebeurt vaak niet. Bij de vergunningverlening zou hier scherper op gelet kunnen worden. Dit zou één van de speerpunten van de RUD moeten zijn.

In al deze gevallen kan de provincie door krachtenbundeling zorgen voor de gewenste versnelling. De Provincie zou de verbindende schakel moeten zijn tussen de verschillende partijen (of zorgen dat anderen die verbinding leggen) en daarmee zorgen voor een breed gedragen, gezamenlijke aanpak waarin iedere partij zijn eigen bijdrage en meerwaarde goed kan leveren.

Andere bijdragen van de provincie

Naast deze krachtenbundeling kan de Provincie volgens de PCL ook op andere manieren zorgen voor versnelling in de energietransitie:

- Nalopen van de regelgeving, procedures en vergunningen, bij de Provincie zelf en bij gemeenten op de effecten voor duurzame energieprojecten en aanpassingen doorvoeren waar nodig. Zo oordeelde de Raad van State in maart 2014 dat een zonnepark in het landelijk gebied niet toegestaan kon worden omdat dit volgens de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV, art. 4.2, tweede lid) onder verstedelijking valt en de landschappelijke waarden van het plangebied niet beschermt en versterkt (PRV, art. 4.9, tweede lid). Bekeken zou kunnen worden of in de PRV voor duurzame energieprojecten onder strikte voorwaarden een uitzondering gemaakt zou kunnen worden.
- Actief met partijen meedenken die initiatieven op het gebied van duurzame energie willen nemen en hen (laten) begeleiden.
- Informeren en betrekken van woningcorporaties, samen met hen en gemeenten zorgen voor regionale uitwisseling en krachtenbundeling.
- Samenwerken met gemeenten en lokale bedrijven om showcases te ontwikkelen.
- Ondersteunen van innovatieve oplossingen over de grenzen van partijen heen.
- Stimuleren of faciliteren van projecten waar vraag en aanbod, bijvoorbeeld op het vlak van energiebesparing, sneller en beter met elkaar worden verbonden.
- Klant of medefinancier worden.
- Informatievoorziening en professionalisering steunen.

Nadruk op energiebesparing in de gebouwde omgeving

Om een duurzame energievoorziening te bereiken is het belangrijk dat de Provincie zowel inzet op energiebesparing als op opwekking van duurzame energie. Door de geringe omvang van de Provincie Utrecht, de grote bebouwingsdichtheid en de aanwezigheid van veel kwetsbare landschappen, is grootschalige energie opwekking, bijvoorbeeld door middel van windenergie echter niet de meest voor de hand liggende oplossingsrichting.

Het grootste potentieel ligt bij energiebesparing in de gebouwde omgeving, gevolgd door energiebesparing in de utiliteitsbouw. Daarnaast is het van belang om in te zetten op alle sporen van duurzame opwekking. één enkele bron kan namelijk niet voor voldoende schone energie zorgen. Op langere termijn biedt de opwekking van zonne-energie op woningen en bedrijfsdaken een relevante bijdrage, maar ook de mogelijkheden voor windenergie en biomassa moeten worden benut. In verband met de ongewenste concurrentie met voedselvoorziening moet bij biomassa worden ingezet op reststromen en niet op teelt van energiegewassen. Wanneer alle bronnen worden benut is een bijdrage van 10% duurzame energie in 2020 mogelijk.

Concrete doelen

Om de aanpak concreet te maken zou het goed zijn als de Provincie zowel op het gebied van energiebesparing als op het gebied van duurzame energie opwekking doelstellingen zou formuleren.

- Voor energiebesparing raadt de PCL een iets hogere doelstelling aan dan het Nationaal Energieakkoord aangeeft, namelijk 2% per jaar in plaats van 1,5%. Volgens de PCL is deze doelstelling met een gebundelde aanpak haalbaar.
- Voor de opwekking van duurzame energie raadt de PCL een wat lagere doelstelling aan dan het Nationaal Energieakkoord aangeeft, namelijk 10% duurzame energie in 2020, zoals in de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie omschreven.

Kijkend naar andere landen, provincies en gemeenten kan geconcludeerd worden dat overheden in hun gebied het verschil kunnen maken. Niet zozeer door zelf een hoofdrol te spelen en projecten uit te voeren, maar door te stimuleren, communiceren, andere partijen op sleutelposities te faciliteren en op sommige punten bestuurlijk gezag uit te oefenen. Het overall doel van de Provincie kan zijn zorgen dat er een gebundelde regionale aanpak van de energietransitie komt die leidt tot een sterke toename van concrete resultaten.

Positieve voorbeelden zijn: Drenthe/Groningen, Friesland, Gelderland en Noord-Brabant.

Ter inspiratie is in de kaders informatie opgenomen over het energiebeleid in enkele andere Provincies.

Energiestrategie Drenthe – “Op weg naar een duurzame Drentse energiehuishouding”

De Provincie Drenthe heeft in september 2013 de Energiestrategie Drenthe vastgesteld. Met deze strategie wil de provincie inspelen op de veranderende verhouding tussen overheid, markt en maatschappij. De Provincie kiest voor een vernieuwende aanpak om de in gang gezette energietransitie te versnellen. De Provincie wil op basis van dit document samen met haar partners in gesprek gaan over energietransitie en over wie wat doet om de duurzame Drentse energiehuishouding te realiseren. De strategie kent vijf sporen:

- Groene grondstoffen en productieprocessen*
- Groene mobiliteit*
- Groene utiliteit en wonen*
- Groene energie en slimme systemen*
- Schoon fossiel*

De activiteiten van de Provincie op deze gebieden variëren van inzet vergunningverlening, stimuleren, uitdragen resultaten voorbeeldprojecten, sluiten green deals, verkennen mogelijkheden wegnemen financieringsbeperkingen, informatie-uitwisseling, opstellen energiebalansen, monitoring tot optimaliseren digitale informatie. Ook geeft de Provincie in de strategie aan wat zij van partners verwacht.

Fryslân foar de Wyn

Fryslân foar de Wyn is een voorbeeld van een aanpak waarbij de Provincie niet de hoofdrol speelt, maar juist een stap terug doet om te stimuleren dat andere partijen onderling tot overeenstemming komen.

Het Rijk eist dat de Provincie Friesland dit jaar een plan inlevert dat ruimte biedt aan 530,5 MW opgesteld vermogen aan windenergie, terwijl er nu 160 MW staat. Een klein deel van wat erbij moet komen, wordt gerealiseerd in het Friese deel van het windpark in de Noordoostpolder, een ander deel komt uit het windpark dat het Rijk wil laten realiseren in het noordelijke deel van het IJsselmeer. Daarnaast zal Friesland echter extra vermogen op land moeten realiseren.

Platform Duurzaam Fryslân, de Friese Milieu Federatie (FMF) en Comité Hou Fryslân Mooi (CHFM) werken met een vernieuwende aanpak samen om een ruimtelijke invulling te zoeken van deze opgave en hiervoor draagvlak te vinden bij organisaties en bewoners. De Provincie Friesland steunt het proces bestuurlijk en financieel, maar houdt zich in eerste instantie op de achtergrond. Pas in het geval dat de partijen er onderling niet uit zouden komen, zal de Provincie een grotere rol opeisen.

Afstemming met andere provincies

De PCL vindt het essentieel dat de Provincie Utrecht bij het werken aan een duurzame energievoorziening goed afstemt met de andere provincies via het IPO. Iedere Provincie heeft kansen en beperkingen als het gaat om het opwekken van duurzame energie. Door de kansen te benutten en beperkingen te omzeilen ontstaat landelijk het beste resultaat.

Samenvattend: de PCL vindt dat de Provincie een duidelijker rol moet spelen in de energietransitie. De Provincie zou duurzame energie als een provinciaal belang moeten beschouwen. Daarnaast is het belangrijk dat de Provincie het initiatief neemt voor een gebundelde aanpak van alle partijen, zodat er een effectieve regionale aanpak van de energietransitie komt. Ook kan de provincie zélf op een aantal manieren bijdragen aan versnelling, onder andere door informatievoorziening, snellere procedures en het voorbeeld geven als inkoper en opdrachtgever. De PCL beveelt aan om concrete doelen voor energiebesparing en opwekking te stellen van respectievelijk 2% energiebesparing per jaar en 10% duurzame energie in 2020. Tot slot is een goede afstemming met de andere provincies op dit terrein essentieel.

7. Aanbevelingen

De PCL adviseert de Provincie om:

- **Duurzame energie en energiebesparing als provinciaal belang te beschouwen. Het energievraagstuk is van grote invloed op de kerntaken Economie en Ruimte. Vanwege het schaarser worden van fossiele brandstoffen, het klimaatvraagstuk, economische kansen en kostenbesparing voor bedrijven en bewoners is de energietransitie een urgente opgave met een belangrijke ruimtelijke dimensie. De PCL wil in overweging geven om het onderwerp duurzame energie na de verkiezingen als provinciale kerntaak te benoemen.**
- **Het initiatief te nemen om samen met andere overheden (zoals gemeenten en waterschappen), maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven te werken aan een gebundelde regionale aanpak. Daarbij is het niet zozeer van belang om als Provincie de regie te nemen, maar wel om het proces dat in de samenleving gaande is te faciliteren en te ondersteunen. Hierbij is aandacht nodig voor regelgeving, financiering en inpassing.**
- **Zich ervan bewust te zijn dat voor een duurzame energievoorziening zowel energiebesparing als opwekking van duurzame energie noodzakelijk zijn, maar dat in de Provincie Utrecht het grootste resultaat behaald kan worden met energiebesparing in de gebouwde omgeving.**
- **Zowel voor energiebesparing als duurzame energie concrete doelen te benoemen. Voor energiebesparing zou 2% per jaar een goed en haalbaar streven zijn, voor duurzame energie 10% in 2020.**
- **Te zorgen voor een goede afstemming en afspraken met andere provincies, via het IPO. Benut de kansen van de verschillende provincies op het gebied van energiebesparing en duurzame energie en houdt rekening met de beperkingen.**

De PCL ziet voor de Provincie drie belangrijke rollen weggelegd:

- **Sturen en faciliteren via het ruimtelijke ordeningsbeleid. Verder verbeteren regelgeving, procedures en vergunningen.**
- **Een stimulerende, verbindende rol spelen: ondersteunen koplopers en stimuleren van volgers, partijen bij elkaar brengen en de krachten bundelen, informatie- en kennisuitwisseling en het verzorgen van een podium voor goede voorbeelden.**
- **Zelf een voorbeeldfunctie vervullen als opdrachtgever.**

Hoogachtend,

De Provinciale Commissie Leefomgeving (PCL),

Drs. A.F. van de Klundert,
Voorzitter

Drs. J.E.H. van der Heijde,
Secretaris

Bronnen:

WWF, Ecofys, OMA (2011): The Energy Report, 100% renewable energy by 2050.

SER Brabant, SER Noord Nederland, Stichting SER Zeeland, SER Overijssel (2013): Naar een Energieakkoord voor duurzame groei – bruggen slaan tussen rijk en regio!

SER (2013): Energieakkoord voor duurzame groei.

Provincie Utrecht (2013): Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013-2028.

Provincie Utrecht (2013) Provinciale Ruimtelijke Verordening.

Provincie Utrecht: Ruimtelijk Actieprogramma 2012-2015.

Provincie Utrecht (20-06-2013): Memorandum aan Provinciale Staten over provinciale taakstelling met betrekking tot windenergie.

Economic Board Utrecht (EBU): Stepping Stones, Strategische agenda 2013-2020.

Provincie Drenthe (2013): Energiestrategie Drenthe – Op weg naar een duurzame Drentse energiehuishouding.

Platform duurzaam Fryslân, Comité Hou Friesland Mooi, Friese Milieufederatie (2013): Fryslân foar de wyn. Plan van aanpak.